

slovenščina ne zná dolgih zlogov, ako nimajo ob jednem tudi naglasa, zato so v sestavljeni sklanji z določnim pomenom zadnji zlogi ali sklonila kratki, ali namesti tega se zateguje samoglasnik v deblu in to bolj, nego v nedoločnem pomenu. Kolikor se od mladih nog spominjam (kajti užé je jednih 15 let minulo, kar nimam skoro nič prilike paziti na to), ima sestavljena sklanja pridevnikov, ako je bil samoglasnik predtegnjeno dolg v nedoločnem pomenu, ta ista naglas tudi v določnem na pr. vesêl-êla-o, vesêli-êla-o itd.; zategnjeno-dolgi samoglasnik nedoločnega pomena preminja v določnem pomenu v predtegnjeno-dolgi, na pr. nízek (krátek, ozék), nízka-o, nízki-a-o itd.; svêt-svêta-o; grd-grda-ô, grdi-a-o, ubóg-a-o, ubôgi-a-o itd.; ako ima v nedoločnem pomenu jednozložna beséda zategnjeno-kratek samoglasnik, pretvarja ga v določnem pomenu v predtegnjeno-dolg, na pr. sláb-slába-slábo, slábi-a-o itd., stár-stára-o, stári-stára-o itd., čist- (ali čist) čista-čisto, čísti, čístá, čísto itd.; in tudi odprti è in ô večzložnih beséd, če se ne motim, preminja se v pomenu določnem v predtegnjeno-dolgo slovko, na pr. zelèna, zelèna; visòka, visòka; globòka, globòka; mòčna, mòčna; širòka, širòka; vèlik-vèliki; mèhek, mèhki; na zadnje ako pade naglas v nedoločnem pomenu na zadnjo slovko ali sklonilo, tudi tukaj naglas, ki na deblo nazaj stopa, prehaja menda vselej v predtegnjeno-dolgi, na pr. tènèk-kà-ô, tanki-a-o; temèn-mnà-o, tàmni-a-o; svetèl-tlà-ô, svètli-a-o, polzèk-zkà-ô, pòlzki-a-o. Ako v tem nisem prave zadél, in to je kaj verjetno, da je nisem, pri tej priliki prosim slovénске rodoljube, zlasti gg. učitelje na slovenskih gimnasijah, da bi obrnili pozornost svojo tudi na slovénsko akcentuacijo, ter svoje opazke razglasili po „Novicah“ ali „Slov. Glasniku“. Kakor pri samostavniki, tako tudi pri pridevniki predlogi imajo vpljiva na naglas, na pr. z lêpa, z nôva, iz nôvega, z lêpo, do nâgega, s hûdo, z grdo, do žívega, v živo, do dôbrega. Naj napomenem še tukaj, da sklanja pridavniki substantivalna res da nam je skorej čisto izginila, ali pridavniki, ki nam rabijo kot lastna imena, da se sklanjajo v moškem spolu popolnoma kot samostavniki, na pr. Vesêl, Kosmât, Obrít, Dremâl, Premrl, Cvrîl, Preklêt, Mòker, Mrzel itd., gen. Vesêla, Kosmáta, Dremála, Premrla itd., dat. Vesêlu itd. (jeli si videl Mókra (Mrzla) v šali = ali si kaj móker). Tudi se velí Vesêlov-a-o, Obrítov-a-o itd. — Na str. 32. R. v dvoj. lepov-ju in v mn. lepov-jih menda je pomota tiska; ako pa ní, to mi se zdí, da na podlagi sedanje slovenščine je kaj težko tolmačiti sestavljeno sklanjo pridevniško. (Dal. prih.)

Vabilo družbe sv. Mohora za 1868. leto.

O nastopu devetega leta družbine delavnosti po novi osnovi vabi družbin odbor vse Slovence brez razločka stanú in spòla, da se dajo tudi za 1868. leto v prav obilnem številu kot udje vpisati v družbo sv. Mohora; sosebno pa prosi častito duhovščino, gg. učitelje in drugo rodoljubno gospòdo, da priporočé tudi letos družbo priprostim Slovencem in jej čedalje več udov pridobé: s številom udov bo rastlo tudi število bukev vsako leto. Za 1868. leto se pripravljajo in se deloma že tiskajo: a) „Kristusovo življenje in smrt“ z eno podobo, prosto poleg Erharda predelal prof. Št. Kociančič, v 12000 iztisih; b) „Življenje svetnikov in svetnic Božjih“ s podobami (nadaljevanje) spisal dr. J. Rogač, v 12000 iztisih; c) „Domače in tuje živali s podobami“, spisal Fr. Erjavec v 12000 iztisih; d) „Koledarček za leto 1869“ z imenikom vseh čast. družnikov, v 10—11.000 iztisih; e) prelepa izvirna po-

vest iz turških vojsk: „Mati Božja dobrega svêta ali bratovska ljubezen“, spisal duhoven ljublj. škofije itd., kolikor bude udov.

Sicer pa naj se blagovoljno pomni:

1. Da se more razpošiljava družbin bukev po mnogostrani želji že prvi dan meseca julija pričeti, sklène se nabira družnikov z zadnjim dnevom meseca marca 1868. leta; kdor se pozneje oglasi, ne more se več šteti za uda, in dobí za poslane denarje samo toliko bukev, kakor po bukvarnicah.

2. Kjer koli je to le mogoče, naj se oglašajo udje po čast. gg. farnih in dekanijskih predstojnikih, katerim se razpošljejo te dni vpisovanske pôle, da va-nje zapišejo imena novih in starih družnikov po posameznih farah (ne po vaséh) zvrstena. Letnina iznaša 1 gold., dosmrtnina 15 gold.; na oglasila brez denarjev se ne more ozir jemati.

3. Vsak dekanijski, pa tudi tisti farni predstojnik, ki ima več število udov v svoji fari, naj blagovoli vpisovanski pôli na čelo napisati, ali želi družbine bukve naravnost po pošti, ali pa zarad manjših stroškov kot vozno blago po železnici, da vemo v tej zadevi njegovi želji ustreči. Kot povračilo za vožnino družbin bukev plača o svojem času vsak družnik kakih 4—5 krajcarjev čast. gg. dekanijskemu ali farnemu predstojniku, po katerem bukve dobí.

4. Kdor izmed novih udov tudi prvi del „Življenja svetnikov“ želi, ki veljá po bukvarnicah 1 gl. 40 nkr., ta naj priloži letnini za I. snopič 50 nkr., za II. snopič 60 nkr.; kdor pa celi I. del (1. in 2. snopič) želi, ta naj pošlje en goldinar; tako se bo sloveče delo novim družnikom bolj po ceni v roke spravilo.

5. Kdor nima nobene druge priložnosti, ta naj pošlje svoje plačilo naravnost v Celovec in naj priloži še 15 nkr. za razne stroške pri pošiljavi. Če se družbina letnina naročnini za kak časnik pridene, tedaj naj se priloži ime na posebnem listku, da se ne spregleda. Sicer pa naj se blagovoljno v ozir jemlje vabilo v Koledarčku (str. CXX) ali na vpisovanski poli tiskano.

Ker se bo odslej vsacega dela skoraj za polovico več tiskalo, narasli bodo tudi stroški za tiskanje in papir, zatorej bodi vsem čast. družbinim predstojnikom blagovoljna skerb, da se število dosedanjih udov (7086) s časom vsaj še za kakih 2000—3000 družnikov razmnoži. Častiti farni predstojniki pa naj blagovolijo letos obrniti pozornost svojih faranov mimo „Življenja svetnikov“ sosebno tudi na sloveče delo „Kristusovo življenje in smert“, ki prične to leto izhajati in bo v 3—4 snopičih končano. Vse na slavo Bogu in v pravo kerščansko omiko našega naroda!

Pri tej priložnosti opominjamo, da steče obrok razpisanim darilom (po 120 in 100 gold.) za leto 1868 z zadnjim dnevom mesca novembra t. l.; kdor pa misli, za „Večernice“ ali za „Koledarček“ še kaj spisov poslati, naj stori to vsaj v kakih treh mescih. Naj se nabere v ta namen prav obilno pripovedne in podučne tvarine!

Družbin odbor.

V Celovcu 15. oktobra 1867.

Slovansko slovstvo.

* Kvety se zove česki lepoznavski ilustrirani list, ki izhaja v Pragi (cena mu je za četrto leta le 1 gl. 50 kr.) in so ga „Novice“ svojim bralcem priporočale že v svojem listu. In res, kakor nam vsak list častno potrjuje, je „Kvety“ vreden živega priporočila. Razun izvrstnega beletrističnega berila in krasnih podob različnih zgodovinsko zanimivih krajev donaša podobe slovanskih rodoljubov iz severa in juga, poslednji list 17. pa je prinesel posebno „Prilogo modino“

tako lično, da se bode gotovo prikupil tudi našem gospómu in gospodičinam. Ako so že izvrstni lesorezi moderne ženske obleke, so še posebno krasne, v Parizu narejene iluminirane podobe novih modij. V tem listu se prav očitno vidi napredek slavnih naših bratov na Češkem v umetnosti xylografi.

Iz Šturij poleg Ajdovščine smo prejeli sledečo pesmico s prošnjo, naj bi nekoliko olikana zagledala beli dan:

Srcu v nesreči.

Osodi stara je navada,
Da redko smeje se sladkó;
Da tudi v tega plane rada,
Ki se borít' ne misli ž njó!
Ne tepe le v beraški koči
Brezupne žalosti sínóv;
Od nje še králjev préstol počí,
Nje tres posuje dvor njegov.

Zastonj se nji je ustavljáti,
Ne zmore človek je nikdár;
Njej mora voljno se podáti,
Če njen doseže ga udár!
Ak te učé izkušnje tvoje,
Kak naglo gine sréče sléd,
Ozri v prijatelje se svoje,
Mordá tolažbo najdeš spet.

Pa če te zábi vse na svéti;
Če s táboj nihče ne solzí;
Če so ti upi vsi odvzeti;
Če ne odstopi roj skrbí:
Pa vendar ne omahni v síli,
Nad zvezde gléj, ki mrgolé,
Tam Bog nesrečnih se usmíli,
On téši žalostno srcé!

Jož. Šemic, vojak.

Dopisi.

Od Savine 26. okt. K. „(Posnetek s pisma prijateljskega) —“ in ko se vsedemo h kosilu, dóbi najni prijatelj Davorin od učenega ruskega historika, državnega svetovalca Aleksandra Feodoroviča Hilferdinga iz Dunaja telegram, v katerem mu naznanja, da ga hoče 25. oktobra v Šentjurji obiskati. Tebi, kakor meni so znana učena dela Hilferdingova o „baltških Slovanih“, o „Bosni in Hercegovini“, o „odnošenji jezika slovanskega k sanskrtskemu“, posebno pa so naju naduševali njegovi izvrstni članki v ruski besedi. Mislil sem si, sedaj imaš priložnost spoznati moža po licu, ktere ga že poznaš dalje časa po njegovem duhu. In zares se slavni gost 25. oktobra pripelja z vozovlakom železniškim srčno in prijazno sprijet. Kakor se razume samo po sebi, se pogovori koj od začetka zasuknéjo na znanstveno polje. G. Hilferding pripoveda, kako je slučajno dobil v roke nekoliko zvezkov „Novic“, ktere je eden njegovih prijateljev prinesel iz Ljubljane, in v njih našel pretrese o stari zgodovini Slovanov, s katero se dolgo dolgo let peča, ker tudi Hilferding je po celó posebni poti in samostalnem preiskovanji prišel do tega rezultata, da so stari Panoni in Noričani bili Slovani, in ravno sedaj obdeluje prezgodovino Slovanov med Karpati in jadranskim morjem. Čudil se je nad karakteristično posebnostjo symbolov in emblemov na noričkih in paronskih rimskih spomenikih, in nad soglasnostjo njihovo s severno slovanskimi kulturnimi symboli. Rekel je: dolgo sem dvojil nad avtentičnostjo tako imenovanih retranskih kumirov (Götterbild); sedaj mi je dvomba prestala. Žaloval je, da Trstenjak svojih spisov ne pobere vzbirko in jih v posebni knjigi na svetlo ne dá. Tudi jaz prav živo obžalujem to neljubo nezgodo; al, dragi prijatelj, saj veš, v kakošnih okolščinah najin prijatelj Davorin živi — večidel bolemen, obložen s preobilnimi posli svojega poklica, in oddaljen od večih bibliotek, zraven tega pa še tudi v materijalnem oziru ni tako postavljen, da bi mogel dragih bukev si iz svojega premoženja kupovati. Sam je prav pogostoma otožen zaradi te neljube nezgode; al tolaži se s tem, da je saj pot nadelal prihodnjim preiskovalcem, in z resničnim izrekom svojega učenika in

mojstra: „nemo in patria propheta.“ G. Hilferding je tudi omenil, kako važno je „jezikoslovcu narečje slovensko“, imenoval je slovenski jezik: „archajični — antik“, in zeló je miloval, da nimamo še popolnega slovenskega besednjaka. Rekel sem mu, da je gradivo na kupu in v rokah izverstnih; al kedaj vredjeno beli svet zagleda, to sam Bog vé. Ni se mogel načuditi starosti in izvirnosti slovenskih topičnih in osebnih imen in očitno izrekel je željo, naj bi se ta imena nabrala in na svetlo spravila. Mislim, da Vas bode tudi v Ljubljani obiskal, ko se vrne iz Benetek, kjer hoče proučiti na tanko zgodovino nekdanjih Venetov. Postrezite učenemu možu z vsemi virniki staroslovenske zgodovine, da saj pride ona na Nevi na svetlo, ker je kraj Save tako malo pestovana in ima toliko nasprotnikov.

Iz Liburnije. Č. — V Liburniji, na obali kvarnerskega zaliva sem kedaj zrl v razburkano morje in gledal silne njegove valove, ki so peneči se zaganjali na strmo pečovje. Največi valovi so, kadar topli jug na slano planjavo pritiska, in kadar mrzla burja bele jančke*) goni proti stokom liburnskim in daleč po jadranskem morji svojo jezo razliva. Studeni sever in topli jug sta tudi največ pritiskala, in iznemirila nas Slovence: nemški in italijanski živelj ljutita se še dan danes posebno tam, kjer se njihovim valovom národni slovenski duh kakor trdni jez, kakor živa stena na upor postavlja. „Čitalnice“ naše so tiste trdnjave, ki so izrastle proti napadom naših nasprotnikov. Žalibog, po Istri ni še teh jezov proti oholi talijanščini, in zato so tudi nedavno sklenili očetje porečkega dež. zbora, da ima se rabiti laški jezik kot „lingua civile“ po celej Istri! Vendar mora veseliti vsakega rodoljuba, ko proti tem pogubnim valovom vidi stati trdno skalo — kastovsko čitalnico. Da! čitalnica je zbudila in razširjuje še národni duh po Liburniji. Še celó dekleta sem čul prepevati: „Hej rojaki!“ „Tam za goro“ itd. Mislim, da je bolje to, nego rečka in tržačka poskočnica „(Gassenhauer)“ „tira e mola“ ali pa še celó garibaldinka „Va fuera d' Italia, va fuera stranier“ (Proč iz Laškega, proč tujec!), ktero sem mogel tudi v Liburniji čuti. Živila torej kastavska čitalnica in slava njenim podpornikom, ki z národnim petjem zbudjajo národno zavest med ljudstvom. Dostavim le, kar národna hrvaška pesem poje:

Kadar strašna bura piše, Bratjo! svaki iz-med vas,
Da se stari hrasti ruše: Narodu nek čini glas!

Iz Borovnice 24. okt. R. — Tisto pismo slavnega c. kr. kranjskega predsedstva do c. kr. okrajnih predstojnikov od 20. septembra t. l. št. 2450, ki velevala uradom, naj ljudem, ki le slovenski znajo, povabila in druge dopise po slovenski pišejo, hoče pri nekterih gospodih sopet le na potrpežljivem papirji počivati. Tako dohajajo dopisi c. kr. okrajnega predstojništva ljubljanskega do tukajšnjih ljudi sopet le v nemškem jeziku, dasi ravno po naših selih ne najdeš lahko človeka, kteri zná nemški govoriti. Zarad tega ljudje, ker jim tudi tisti, ki jim take dopise donaša, ne vé razložiti, kaj pismo zahteva, hodijo v farovž prosit, naj se jim z domačo besedo pové. Zabiti „črnuhi“, ki po smislu sedanjih visokoučenih modrijanov v egiptovski noči vedno tiče, se vé da bi o tacihi prilikah ne imeli ljudem praviti, da imajo pravico, od dotičnih uradov terjati dopisov v domačem jeziku, ker taki poduki so jim podpihovanje ljudstva! Čudimo se, da taki v nemškem, našem ljudstvu nerazumljivem jeziku

*) Peneči valovi, ki so od daleč videti kakor beli jančki, ki se po morji pasejo. Pis.